

Умови формування професійно орієнтованого діалогічного мовлення студентів-іноземців

Кісіль Л.М.

*старший викладач кафедри мовної підготовки
Харківського національного автомобільно-дорожнього університету
м. Харків, Україна*

В сучасних умовах іншомовне спілкування стає важливим компонентом професійної діяльності спеціаліста. Особливої актуальності професійно орієнтований підхід до навчання мови набуває тоді, коли студенти отримують вищу професійну освіту в умовах іншомовного середовища, коли рівень їхньої професійної компетенції прямо залежить від рівня їхньої мовної підготовки. Українська / російська мова для іноземних студентів є не лише об'єктом засвоєння, але й засобом формування професійних знань, навичок та умінь. Тому професійно орієнтоване навчання іноземних студентів української / російської мови передбачає професійну направленість змісту навчальних матеріалів і діяльності, яка включає в себе прийоми й операції, які формують професійні уміння. У цьому контексті навчання діалогічного мовлення має надзвичайне значення.

Основною метою навчання професійного орієнтованого діалогічного мовлення є навчання професійного спілкування, адже з виникненням потреб у міжнародному обміні інформацією у різноманітних сферах знань, що особливо актуально в сучасних умовах розвитку суспільства, з'являється невідкладна необхідність в оволодінні іноземними студентами української / російської мови як засобу професійної комунікації.

Сьогодні для того, щоб бути на рівні сучасних вимог, розвиток суспільства передбачає, що спеціаліст повинен постійно вдосконалювати свою професійну майстерність, самостійно здійснювати пошук і опановувати науково-практичну інформацію, пов'язану з професією, і використовувати її в своїй діяльності.

Характерними рисами ефективного професійного спілкування є спільний предмет, рівноправність позицій усіх учасників, визнання ними загальної орієнтації на розуміння точки зору іншого співрозмовника. Професійне спілкування також визнають як спосіб певної корекції професійного бачення проблеми співрозмовником, оскільки будь-яке спілкування – це вплив на поведінку співрозмовника.

Усне спілкування – це мовлення в усній формі, яка складається із комплексного уміння розуміти мовлення, яке звучить (аудіювання) і уміння відтворювати повідомлення у звуковій формі (говоріння) [2: 361, 380].

Аудіювання є рецептивним видом мовленнєвої діяльності, який на основі прогнозування того, що буде відтворено, забезпечує розуміння інформації, яка сприймається на слух. Іноземний студент сприймає текст людини, яка говорить, часто на відстані і від неї не вимагають відповіді.

Говоріння є продуктивним, в окремих випадках, репродуктивним видом мовленнєвої діяльності, який має безпосереднє відношення до передавання усних повідомлень будь-яких видів, які направлені від того, хто говорить до слухача. Говоріння є усним видом мовленнєвої діяльності, що складається з монологічного та

діалогічного мовлення. Іноземний студент відтворює усне повідомлення, яке може бути сприйняте, часто на відстані, слухачем, від якого не потребують відповіді / реакції.

Усне діалогічне мовлення – інтерактивна діяльність, у процесі якої користувач мови діє як той, що говорить і слухач з одним або декількома співрозмовниками так, щоб побудувати загальне розмовне мовлення шляхом обміну значеннями за принципом співпраці.

Під час інтеракції постійно застосовуються рецептивні й продуктивні стратегії. Користувач / іноземний студент вступає до безпосереднього діалогу зі співрозмовником. Текст діалогу складається із висловлювань, які продуціюються і отримуються кожною із сторін.

В інтеракції присутні також певні види когнітивних стратегій і стратегій співпраці, які також називаються стратегіями дискурсу і співпраці, і пов'язані з управлінням, кооперацією й інтеракцією, такими як побудова основного вихідного змісту, оцінки рішення і пропозиції, перегляд і підсумок результатів, яких було досягнуто під час дискусії та ін. [1: 73, 98-99].

В основі умінь говоріння як здатності орієнтуватися і будувати оптимальні висловлювання відповідно до результатів орієнтації знаходяться мовленнєві навички, мовленнєві уміння й знання. Вся система знань, навичок та умінь, необхідних для усного спілкування входить до складу іншомовної комунікативної компетентності у говорінні, важливою складовою якої є мовленнєва компетентність, тобто та, що власне забезпечує можливість говоріння.

У процесі оволодіння усним мовленням на перший план виступають мовленнєві навички, які представляють собою певний рівень досконалості виконання лексичних, граматичних і фонетичних операцій.

Під граматичними навичками слід розуміти автоматизовані граматичні операції вибору синтаксично-морфологічних структур речень (стереотипів), а також їх реалізації (структурування) згідно зі стилістичними особливостями засобів української / російської мови, які використовуються.

Лексичні мовленнєві навички у професійно орієнтованому діалогічному мовленні складають автоматизовані лексичні операції: а) вибору й виклику значення слів відповідно до ситуації спілкування й контексту; б) операції їхнього вживання у сполученні з іншими словами і згідно з нормами слововживання в даній мові під час висловлювання своїх думок.

Фонетичні навички усного професійно орієнтованого діалогічного мовлення іноземних студентів старших курсів сформовані, тому в процесі навчання викладачеві необхідно створити умови для їхнього вдосконалення. Слід зауважити, що комунікативні вміння аудіювання й читання відіграють першочергову роль під час підготовки усного спілкування, а уміння аудіювання й говоріння – на етапі власне спілкування.

В сучасній науковій методичній літературі терміни «діалогічне мовлення» і «діалог» використовують як синоніми. Зустрічаються також такі терміни, як

«діалогічне спілкування», «мовленнєве спілкування», «комунікація», «діалогічний процес комунікації», «діалогова комунікація» та ін.

Що стосується діалогічного мовлення, іноземні студенти в говорінні повинні вміти: а) планувати й організувати висловлювання (когнітивні вміння); б) формулювати висловлювання мовними засобами (лінгвістичні вміння); в) оформляти висловлювання артикуляційно (фонетичні вміння). В аудіюванні іноземні студенти повинні вміти: а) сприймати висловлювання (слухові фонетичні вміння); б) ідентифікувати лінгвістичну форму висловлювання (лінгвістичні вміння); в) розуміти висловлювання (семантичні вміння); г) інтерпретувати висловлювання (когнітивні вміння).

Процеси, які беруть участь в усному професійно орієнтованому діалогічному мовленні, відрізняються від простої послідовності дій говоріння й слухання збігом продуктивних й рецептивних процесів та мовленням, яке є сукупним продуктом. Під час професійно орієнтованого діалогічного мовлення його учасники наближаються до розуміння ситуації, розвивають очікування й зосереджуються на відповідному результаті.

Таким чином, оскільки в основі будь-якого діалогу знаходяться різноманітні висловлювання, комбінування яких складає його сутність, то метою навчання професійно орієнтованого діалогічного мовлення є українськомовна / російськомовна професійна комунікація для вирішення професійних завдань українською / російською мовою. Набуття граматичних, лексичних, фонетичних навичок в аудіюванні, читанні й говорінні є запорукою формування професійно орієнтованого діалогічного мовлення іноземних студентів.

Список джерел:

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. – [під ред. С. Ю. Ніколаєвої]. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
2. Лингводидактический энциклопедический словарь : более 2000 единиц / [сост. : А. Н. Щукин]. – М. : Астрель : АТС : Хранитель, 2007. – 746 с.
3. Скалкин В.Л. Обучение диалогической речи / В.Л. Скалкин. – К.: Рад. шк., 1989.- 158с.

Повышение речевой активности иностранных студентов на занятиях музыкальной фонетики

Ковалева Г.М.

старший преподаватель кафедры филологии

Харьковского национального автомобильно-дорожного университета

г. Харьков, Украина

По своему жизненному значению речь имеет полифункциональный характер. Она является не только средством общения, но и средством мышления, носителем сознания, памяти, информации (письменные тексты), средством управления поведением других людей и регуляции собственного поведения человека. Соответственно множеству ее функций речь является полиморфной деятельностью, т.е. в своих различных функциональных назначениях представлена в разных формах: внешней, внутренней, монолога, диалога, письменной, устной и т.д. Хотя все эти формы речи взаимосвязаны, их жизненное назначение неодинаково. Внешняя речь,